

Mediumet tradicionale turke në Kosovë, Maqedoni dhe Shqipëri

Alban Tartari*

Abstrakt

Ky punim do të përpiket të fokusohet në punën dhe aktivitetin e mediave tradicionale turke në

tre vende të rajonit tonë, Kosovë, Shqipëri dhe Maqedoni. Këto media ndërthurin dy aspekte të komunikimit mediatik: komunikimin nga dhe drejt komuniteteve turke në këto vende si dhe komunikimin e Turqisë drejt këtyre vendeve. Në këtë punim do të trajtohen mediat turke vendase si televizionet, radiot, gazetatat, revistat dhe faqet e internetit të cilat kanë një karakter privat. Po ashtu do të trajtohen edhe dy mediat publike turke TRT dhe Anadolu Ajansı, të cilat transmetojnë/botojnë aktualisht në gjuhën shqipe si nga Ankaraja ashtu edhe nga Tirana dhe Prishtina.

Qëllimi i punimit është të japë një tablo të funksionimit të mediave minoritare në hapsirën shqiptare dhe të mediave publike të një vendi tjetër (konkretisht Turqisë) në gjuhën shqipe në hapsirën mbarëshqiptare. Cili është mesazhi mediatik dhe si është i strukturuar ai në të dy modelet?

Fjalë kyçe: *Media turke, minoriteti, Kosova, Maqedonia, Shqipëria*

Mediumet në Kosovë

Historik

Historia e shtypit në hapsirën shqiptare është e lidhur me shtypin e Perandorisë Osmane. "Gazeta e parë zyrtare turke "Prizren" dhe vjetarët e dy provincave panë dritën e botimit në vitin 1871. Pas themelimit të provincës së Kosovës në vitin 1877, gazeta si "Kosova"; "Enva-i Hurriyet", "Sar" dhe "Yildiz", "Yeni Mektep" "Hak", "Mücadele", "Hak Yolu", "Top", "Sosyalist Fecri" u botuan në shtëpitë

---

* Alban Tartari, Phd.Cand., Universiteti i Tiranës, Departamenti i Gazetarisë dhe Komunikimit, alban.tartari@albtelecom.al

botuese në Prizren dhe Shkup"¹. Këto gazeta kanë patur karakter zyrtar dhe janë botuar në disa raste me miratimin e në disa raste me mbështetjen financiare të shtetit osman të kohës.

"Nuk ka të dhëna nëse shtypi turk ka ekzistuar gjatë regjimit të monarkisë në Jugosllavi. Transmetimet e para në hapsirën jugosllave në gjuhën turke janë kryer nga Radiotelevizioni shtetëror në Beograd. Më pas këto transmetime vijuan në radiotelevizionin e Kosovës në Prishtinë.² Pas Luftës së Dytë Botërore, turqit në Kosovë duhet të përfitonin nga lehtësitë e shtypit dhe medias ofruar për turqit në Maqedoni një vitin 1944, me qëllim për të plotësuar nevojat e tyre që lidhen me shtypin dhe median. Në vitin 1950 filloi transmetimi në gjuhën turke në Radio Prishtina."³

Gazeta Tan, Grupi Yeni Dönem dhe botime të tjera

Në Kosovë, botimi i parë në gjuhën turke është gazeta Tan (Agimi). "Gazeta Tan nisi të botohet në vitin 1969 me një periodicitet dy herë në muaj (dhe një vit më pas do të vinte në formatin javor), e shoqëruar nga revista e për tremujshme sociale, shkencore, letrare dhe kulturore "Çevren" dhe revista mujore për fëmijë Kuş"⁴. Këto botime që dilnin në Prishtinë, kishin mbështetjen financiare dhe organizative të shtetit të atëhershëm jugosllav.

Në vitin 1971 nisi të botohet gazeta "Doğru Yol" (Rruga e Drejtë) që më pas do të emërtohej "Esin"⁵. Altay Suroy Recepoğlu shkruan se në fillim të viteve '90, me shpalljen e pavarësisë së Maqedonisë dhe politikën shtypëse të qeverisë së Slllobodan Millosheviçit, turqit e Kosovës u ndanë përfundimisht nga turqit e Maqedonisë. Pas

---

¹ SOROS. "http://kfos.org." September 2011. <http://kfos.org/wp-content/uploads/2011/09/Ethnic> (vizituar: 12 Qershor 2015).

² Receboğlu, Altay Suroy. *Kosova'nın Önemli Bir Unsuru , Türkler. Tarih Boyunca Avrupa Kavşağında Kosova*. Prizren: BAY, 2008:231

³ SOROS. "http://kfos.org." September 2011. <http://kfos.org/wp-content/uploads/2011/09/Ethnic> (vizituar: 12 Qershor 2015).

⁴ Receboğlu, Altay Suroy. *Kosova'nın Önemli Bir Unsuru , Türkler. Tarih Boyunca Avrupa Kavşağında Kosova*. Prizren: BAY, 2008:176

⁵ Po aty

konflikteve të ashpra në Kosovë dhe ndërhyrjes së NATO-s në vitin 1999, me heqjes e gjuhës turke si gjuhë zyrtare, gazeta "Tan" në përvjetorin e saj të 30-të u mbyll për shkak se nuk përkrahej nga administratat vendore dhe ndërkombëtare të kohës.

"Që nga viti 1999 e më pas u botua gazeta e parë e pavarur: Yeni Dönem"⁶ (Epoka e Re). Më pas i njëjti grup mediatik do të çelte radion Yeni Dönem. Gazeta dhe radio Yeni Dönem funksionuan për 7 vjet në mënyrë aktive. Gazeta dilte në formatin javor dhe kishte një çmim prej 50 centësh⁷.

Tre gazeta që u botuan për një periudhë shumë të shkurtër kohore janë "Demokrasi Ufugu" (Horizonti i Demokracisë), Tan Haber (Lajmi i Agimit), dhe Ballkan. Po ashtu për një kohë të shkurtër u botua edhe revista "Gerçek" (E vërteta) dhe revista "Bahar" (Vera). "Këto media nuk mund të mbijetonin pa mbështetjen e shtetit"⁸.

Një radio aktive për një dekadë, ishte edhe Mehmetçik FM (Radio Ushtari). Kjo radio u themelua dhe mbahej nga batalioni turk i vendosur në Prizren në kuadër të forcës paqeruajtëse ndërkombëtare. Radio u themelua në vitin 2001, dhe u kthye shpejt në një radio të ndjekur jo vetëm nga ushtarakët turq në Kosovë por edhe nga pakica turke në këtë vend. Me mbylljen në vitin 2011 për arsye personeli, pakica turke reagoi duke kërkuar vijimin e punës së saj⁹, gjë e cila nuk ndodhi.

Botimet dhe transmetimet aktuale

Radio Prizreni

Radio Prizreni është themeluar në vitin 1975 dhe ka bërë transmetime në pesë gjuhë, në shqip, serbisht, turqisht, gjuhën boshnjake dhe rome. Ka qenë ndër radiot e pakta në Kosovë dhe rajon për nga numri i gjuhëve në atë kohë. Transmetimet kanë patur karakter social dhe

---

⁶ Akgün, Sibel. "Kosova Türklerinin Tarihten Bugüne Kimlik Mücadeles." *Karadeniz Araştırmaları*, no. 34 (2012): 11.

⁷ Shënim: Republika e Kosovës përdor monedhën Euro

⁸ Arslan, Ibrahim, interviste nga Alban Tartari. (11 Maj 2015).

⁹ DHA. *Doğan Haber Ajansı*. n.d. http://www.dha.com.tr/kosovada-yayin-yapan-mehmetcik-fm-10-yasinda_139138.html (vizituar: 14 Maj 2015).

kulturator. Në vitin 1991, pushteti serb largon të gjithë redaktorët shqiptarë si dhe shefin e gjuhës turke Mehdiülkü Cibo. Pas ndërhyrjes ushtarake të Aleancës së Atlantikut të Veriut- NATO- në Kosovë radio nis sërish transmetimet në gjuhën shqipe. Më pas rinisin edhe transmetimet në gjuhën turke. Aktualisht transmeton në gjuhën shqipe dhe 2 orë në ditë në atë turke.

TV Balkan

Televizioni Ballkan është vijimësi e grupit Yeni Dönem i cili u shit në vitin 2008 për arsye financiare. TV Ballkan transmeton në valë tokësore në Prizren, Mamushë dhe rrethina dhe po ashtu edhe në platformën televizive të operatorit celular IPKO në Kosovë. Ky televizion ka një frymë multi kulturore pasi nuk përqëndrohet vetëm te gjuha dhe kultura turke, pra duke mos qenë specifikisht një media e minoritetit turk. Me transmetimet dhe profilin mediatik të krijuar në këta vite, TV Ballkan u jep vend kulturave të pakicave ashtu si edhe kulture shqiptare në transmetimet e kryera. Po ashtu një vend të zgjeruar zënë edhe programët që janë të importuara nga Turqia.

Radio Kent FM

Radio Kent është një ndër mediat turke që u themelua në vitin 2001, dy vite pas ndërhyrjes së NATO-s në Kosovë. Kjo radio nisi transmetimet në Prishtinë në frekuencën 95.2 FM. Kent FM është radio e vetme turke në Kosovë e cila transmeton 24 orë në gjuhën turke dhe kjo theksohet edhe në slloganin e saj “Kent FM, radioja e vetme turke në Kosovë”. Drejtuesit e radiose shprehin zyrtarisht se “qëllimi është ndërgjegjësimi dhe trainimi i dëgjuesve turq në Kosovë dhe të gjithë atyre që flasin gjuhën turke”. Krahës kësaj një qëllim tjetër është edhe dhënia e informacioneve të paanshme, në kohë dhe me vërtetësi.

Revista “Türkçem” (Turqishtja ime)

Revista “Türkçem” është themeluar në vitin 1999 dhe botohet në qytetin e Prizrenit në Kosovë duke u fokusuar në letërsinë për fëmijë. Prej 17 vjetësh revista Türkçem ka botuar 173 numra në formatin mujor. Botohet me parrullën në kopertinë “Të përjetojmë sëbashku

kënaqësinë e gjuhës së nënës”, duke dhënë një mesazh të qartë lidhur me mbrojtjen e gjuhës turke për pjesëtarët e këtij komuniteti. Revista botohet në 24 faqe. Duke analizuar rubrikat dhe përmbajtjen në tërësi, vërehet që Revista Türkçem nga ana financiare nuk bazohet në botimin e reklamave.

Revista Paradigma

Revista Paradigma është një revistë me karakter gjeopolitik në gjuhën turke që botohet në Prizren. Kjo revistë botohet me frekuencë mujore dhe ndonëse nuk botohet në Prishtinë ajo shpërndahet në institucionet më të rëndësishme publike të Kosovës. Paradigma është botim i Qendrës së Studimeve Paradigma në Prishtinë, themeluar nga një grup gazetarësh dhe studiuesisht turq të Kosovës. Paradigma botohet në 32 faqe me ngjyra. Paradigma nisi të botohet në vitin 2011 në formatin mujor¹⁰. Qëllimi themelues i revistës është kryerja e studimeve sociale dhe gjeopolitike.

Revista BAY

Revista BAY e merr emrin nga një anakronim në gjuhën turke që mund të përkthehet “Shkrimtarët dhe Intelektualët e Ballkanit”. Është pjesë e Shtëpisë Botuese me të njëjtin emër. Revista BAY është themeluar në shtator të vitit 1994 si një përpjekje e një grupi intelektualësh turq për të mbrojtur dhe promovuar gjuhën dhe kulturën në minoritetin turk në Kosovë. “Revista BAY në numrin e parë trajtoi tema si: Bota Turke në Prizren, vetëdija kombëtare e turqve të Kosovës, zhvillimi i arsimimit turk në Kosovë, mendime mbi poezinë etj. Po ashtu në dy faqe është trajtuar edhe letërsia për fëmijë”¹¹. “Sëbashku me revistën BAY, u botuan edhe dy revista të reja, revista për fëmijë İnci dhe revista për të rinj Genç Bay, të dyja në formatin mujor, si dhe nisën të botohen libra të intelektualëve turq”¹².

---

¹⁰ Muzbeg, Esin, interviste nga Alban Tartari. (Prill 16, 2015).

¹¹ ZAMAN. *Zaman.com.tr*. n.d. http://www.zaman.com.tr/cuma_prizren-turklerinden-bay-dergisi_304477.html (vizituar, 16 May 2015).

¹² Receboğlu, Altay Suroy. *Kosova'nın Önemli Bir Unsuru , Türkler. Tarih Boyunca Avrupa Kavşağında Kosova*. Prizren: BAY, 2008: 186

Revista Imza (Firma)

Revista Imza (Firma) është një botim letrar i Shoqatës së Shkrimtarëve Turq të Kosovës. Është themeluar në Prizren në vitin 2012 dhe në një hark kohor katër vjeçar ka botuar 25 numra. Kjo revistë botohet edhe me mbështetjen zyrtare të shtetit të Kosovës përmes Zyrës për Çështje të Komuniteteve. Revista Imza bashkëpunon edhe me botime të tjera letrare në Turqi siç është Eliz Edebiyat me qendër në Bursa. Revista Imza është një botim me 32 faqe ku kapaku është me ngjyra ndërsa pjesa tjetër në fotmatin bardhë e zi. I jepet një rëndësi e veçantë letërsisë, artit pamor, muzikës dhe aktiviteteve të pakicës turke në Kosovë.

Mediumet në Internet

Kosova Haber

Kosova Haber (Lajmet e Kosovës) u themelua në vitin 2006 në Prishtinë. Fillimisht Kosova Haber nisi të botohet si gazetë e shtypur. Por pas një kohe të shkurtër, grupi i punës u detyrua për arsye financiare ta ndërpresë këtë botim dhe të përqendrohet vetëm në internet. Nisi të botojë lajme në internet në tre gjuhë, turqisht, shqip dhe boshnjakisht. Lajmet në gjuhën boshnjake u botuan deri në vitin 2013 dhe më pas u ndërprenë për shkak të çështjeve financiare. Gjithashtu themeluesit thonë që guxuan duke botuar edhe gazetën e shtypur me të njëtin emër, Kosova Haber disa muaj (nëntor 2006-Janar 2007) por duke mos gjetur mbështetje financiare, ky projekt u ndërpre dhe resurset mbështetjen botimin online të Kosova Haber.

KosovaPort

Kosova Port është një faqe lajmesh në internet që boton lajme vetëm në gjuhën turke. Kjo faqe është themeluar në mars të vitit 2010 si një kanal alternativ informimi për pjesëmarët e komunitetit turk në Kosovë dhe ka sloganan "Portali i Lajmeve të Kosovës". Ka një rifreskim të përditshëm të lajmve ku mesatarja është botimi nga pesë deri në dhjetë lajme çdo ditë. KosovaPort funksionin bazuar në mesazhet promocionale të publikuara në këtë faqe.

Mediumet në Maqedoni

Historik

“Në datën 23 dhjetor të vitit 1944 kur ende vijonte Lufta e Dytë Botërore, në Shkup doli numri i parë i gazetës Birlik (Bashkimi) dhe është një e vërtetë historike që kjo ndezi një dritë shpresë për të ardhmen në këto troje të turqve të Maqedonisë”¹³. Gazeta “Birlik” u bë një zëdhënës i komunitetit turk në Maqedoni, sidomos në aspektin gjuhësor dhe atë letrar¹⁴. U botua deri në vitin 1991 kur u shpall pavarësia e Maqedonisë. Kjo gazetë dhe botime të tjera sporadike, janë botuar mes Shkupit dhe Prizrenit, ku ndodhej edhe aksi i pakicës turke në ish-Jugosllavi.

Botimet aktuale

Gazeta Yeni Balkan (Ballkani i Ri)

Gazeta “Yeni Balkan” (Ballkani i Ri) u themelua në vitin 2004 me qëllimin për të qenë “zëri i turqve të Maqedonisë”. Ky është edhe sllogani i gazetës që mund të gjendet i shkruar sëbashku me logon e saj. Gazeta fillimisht u botua në Kosovë sëbashku me gazetën Yeni Dönem. Dy vjet më pas, në vitin 2006, Yeni Balkan nisi të botohet në Shkup. Po atë vit nis gjithashtu edhe botimi në faqen e internetit.

Në vitin 2010 çelët edhe një shtëpi botuese me të njëjtin emër. Në vitin 2011 themelohet Agjenciae Lajmeve Maqedonia (Makedonya Haber Ajansı) si pjesë e grupit mediatik Yeni Balkan.¹⁵ Kjo agjenci krahas teksteve dhe fotove, ofron edhe sot lajme edhe në formatet video dhe audio. Në vitin 2012, grupi mediatik Yeni Balkan zgjerohet edhe me një studio të produksioneve televizive, si programet televizive, dokumentarë, filma prezantues etj.

---

¹³ "Ministria Turke e Kulturës dhe Turizmit." n.d. <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/11300,cagdas-makedonyaturked-ebiyatipdf.pdf?0> (accessed March 4, 2015).

¹⁴ Po aty, faqe 3.

¹⁵ Sulooça, Mürteza, interviste nga Alban Tartari. (14 Prill, 2015).

Në grupin Yeni Balkan janë të punësuar 30 gazetarë, reporterë, teknikë etj. Gazeta Yeni Balkan botohet në formatin javor dhe ka një tirazh prej dy mijë kopjesh. Shpërndahe edhe përmes abonimeve brenda Maqedonisë. Ndërkohë që lajmet janë të aksesueshme edhe në faqen në internet. Po ashtu, gjatë javës në faqen e internetit të Yeni Balkan mund të gjendet edhe gazeta e shtypur në formatin PDF. Gazeta ka një bashkëpunim zyrtar me dy mediat publike turke TRT Avaz dhe Anadolu Ajansı.

Zaman Maqedoni (Koha)

Gazeta Zaman në Maqedoni u çel në vitin 1994. Fillimisht botimi i gazetës Zaman në këtë vend u mendua si një gazetë që i fliste kësaj pakice, duke tentuar të bëhet zëdhënëse e saj me botimin në gjuhën turke. Drejtuesit thonë se në muajt në vijim “pas kërkesës së shqiptarëve” Zaman nisi të botohet edhe në formatin e revistës mujore edhe në gjuhën shqipe duke iu drejtuar kështu shqiptarëve etnikë në Maqedoni. Më pas u çel edhe faqja në internet, duke e nxjerrë kështu gazetën Zaman Maqedoni nga kufijtë e këtij vendi për të komunikuar më të gjithë shqiptarët në rajon dhe më gjerë. Botimi në internet bazohet në një logjikë rajonale të raportimit të ngjarjeve, zhvillimeve politike, ekonomike e sociale të shqiptarëve, që me kohën është bërë edhe forma e revistës mujore të Zaman në gjuhën shqipe.

Aktualisht në Zaman Maqedoni punojnë 11 persona, me kohë të plotë, të pjesëshme dhe në statusin e stazhierit. Gazeta javore në gjuhën turke ka një tirazh prej 1600 kopjesh ndërsa revista në gjuhën shqipe ka një tirazh prej 3250 kopjesh.¹⁶

Revista Ufuk (Horizonti)

Revista “Ufuk” (Horizonti) u themelua në 1 Janar 2009 në Shkup nga shoqata turke me të njëtin emër. Fillimisht revista Ufuk botohej një herë në tre muaj, ndërsa në vitin 2010 nisi të botohej një herë në dy muaj. Revista Ufuk ka një format kulturor dhe letrar. Shpërndahe përmes degëve të kësaj shoqate në . Qëllimi kryesor është mbrojtja dhe promovimi i gjuhës turke për komunitetin turk që jeton në Maqedoni.

---

¹⁶ Të dhëna të marsit 2015

Revista "Kardelen" (Lulebora)

Revista Kardelen u çel në vitin 2009 dhe është një botim për fëmijë. Kjo revistë me format mujor, shpërndahet falas për fëmijët e pakicës turke në shkollat e Maqedonisë. Drejtuesit shpjegojnë se revistë ka vështirësi financiare dhe se botohet si një projekt me qëllim ruajtjen e gjuhës turke për pjesëtarët e kësaj pakice në Maqedoni.

Mediumet në Shqipëri

Gjendja

Në Shqipëri nuk ekziston një pakicë turke. Rrjedhimisht s'mund të flitet për media turkofone në vend. Ato që mund të studiohen janë mediumet që u përkasion kompanive me kapital turk apo të zotëruara nga biznese turke.

ALBtv

Ky shërbim jepet nga kompania ALBtelecom, aksionet e së cilës zotërohen 76 përqind nga konsorciumi turk Çalik Holding-TurkTelekom dhe 24 përqind nga Qeveria Shqiptare. Shërbimi ALBtv është shërbim televiziv që shpërndahet tek abonentët përmes internetit. Francis Balle thotë se "Me mbërritjen e shpejtësisë së lartë dhe shumë të lartë dhe "gjithë IP", interneti po bëhet rrjeti universal, duke ia kaluar dora-dorës rrjetit telefonik klasik, rrjetit telefonik me central (RTC)"¹⁷. Pra, me zgjerimin e rrjetit dhe rritjen e shpejtësisë së shpërndarjes së të dhënave përmes internetit në Shqipëri kishte ardhur koha që edhe përmbajtjet televizive të mund të shpërndahen përmes këtij rrjeti. "Ai quhet TV përmes IP (Television over Internet Protocol), ose thjeshtësisht IPTV (Internet Protocol Television). Po ashtu në disa raste është quajtur edhe Broadband TV, televizioni me bandë të gjerë."¹⁸ Balle jep shembullin e operatorit Free në Francë që e

---

¹⁷ Balle, Francis. *Mediat & shoqëritë*. Tiranë: Papyrus, 2011:210

¹⁸ Herve, Benoit. *Digital Television, Satellite, Cable Terrestrial, IPTV, Mobile TV, in the BVB NetWork*. Elsevier: Oxford, 2006:185

jepte shërbimin IPTV në vitin 2003¹⁹. Edhe Herve Benoit thekson se në Evropë, Franca ishte i pari vend që nisi më parë se fqinjët e saj këtë shërbim.

Duke kuptuar në tregun shqiptar atë që Balle e cilëson si “lufta për përmbajtjet mediatike”, ALBtelecom e nisi projektin ALBtv në vitin 2011 dhe e përfundoi atë në vitin 2013. Zonat e para pilot në zbatimin e tij ishin Pogradeci dhe Korça²⁰. Më pas ky shërbim u shtri në të gjitha zonat urbane të Shqipërisë.

Eagle Radio

Kompania celulare Eagle Mobile, fillimisht parntere dhe më vonë pjesë e ALBtelecom, ka zotëruar një radio, Eagle Radio si dhe një revistë Eagle Mag²¹. Data e nisjes së transmetimeve është 10 dhjetori 2007. Këto mediume kanë qenë një mundësi marketimi e shërbimeve që ofronte Eagle Mobile e më pas ALBtelecom. Eagle Radio fillimisht quhej BE94 dhe transmetonte në frekuencën 94 FM në Tiranë dhe rrethina. Eagle Mobile me një kontratë në vitin 2009 mori me qera radion e cila ndyshoi edhe emrin duke u konvertuar në Eagle Radio. Fusha e mbulimit u zgjerura në të gjithë ultësirën perëndimore të Shqipërisë nisur nga Shkodra deri në Sarandë. Studiuesi Arben Muka shkruan se “Më shumë se 2500 fansa ndjekin versionet online të programeve, duke dërguar njëkohësisht edhe mesazhe vlerësuese dhe sugjeruese në ëbsite”²².

Revista Eagle Mag

Eagle Mag është një revistë e botuar një herë në tre muaj, pra me katër numra të botuar çdo vit. Nisi të botohet në vitin 2010 duke u financuar tërësisht nga Eagle Mobile e më pas nga ALBtelecom. Revista ka një

---

¹⁹ Balle, Francis. *Mediat & shoqëritë*. Tiranë: Papirus, 2011:211

²⁰ Eaglemag. *Faqja zyrtare e Eagle Mag*. n.d. www.eaglemag.al (vizituar: 11 Maj 2015).

²¹ Po aty

²² Muka, Arben. *Dinamika e Transmetimeve Radiofonike në Shqipëri, 1938-2013*. Tirana: Instituti Shqiptar i Medias, 2013:235-236

karakter gjeneralist të përmbajtjes ku trajtohen zhanret kryesore të gazetarisë së shkruar si editoriali, intervistat, reportazhet, fotot që flasin, teknologjia, turizmi etj. Revista ka si qëllim promovimin e kompanisë zotëruese dhe shërbimeve që jepen nga kjo kompani. Ka një tirazh prej 8 mijë kopjesh për çdo numër, pra me një total prej 24 mijë kopjesh në vit. Ky tirazh e bën Eagle Mag një ndër revistat më të mëdha në vend.

Televizioni Channel One

Channel One është një kanal rajonal që transmeton në zonën e Tiranës dhe në rrethina. Ky kanal i përkiste grupit mediatik OraNeës. Ky grup bëri një marrëveshje me kompaninë turke Kürüm International duke i shitur 60 përqind të aksioneve kompanisë turke në shjetor të vitit 2014²³. Channel One ka një karakter gjeneralist ku në programacionin televiziv gjenden elementë të programeve të të gjitha zhanreve si edicionet informative, programet politike, programet për të rinj, intervistat me të ftuar në studio etj. Televizioni nuk ka transmetime në gjuhën turke apo një politikë editoriale specifike ndaj Turqisë. Ajo që bie në sy është një lloj përjasjeje pozitive ndaj bizneseve turke në vend apo vizitave të zyrtarëve turq në Shqipëri.

Mediumet Publike të Turqisë, transmetimet në Ballkan

Agjencia Anadolu (Anadolu Ajansı)

“Agjencia Anadolu ka sot aktive përfaqësi në 39 vende të botës dhe synon që në vitin 2020 kjo shifër të arrijë në 80”.²⁴ Aktualisht, AA boton/transmeton lajme me tekst, video, fotografi dhe zë në 8 gjuhë të botës përveç turqishtes.²⁵ Agjencia themeloi zyrën rajonale për Ballkanin në vitin 2012 në Sarajevë. Kjo qendër rajonale nisi

---

²³ Channel One. n.d. <http://www.channel-one.al/nenshkruset-bashkepunimi-kurum-blen-60-te-aksioneve-ne-channe> (vizituar: 15 Maj 2015).

²⁴ *Bir Bakuştā Türk Medyası, (Media Turke ne nje shikim).* (T.C. Başbakanlık Basın-yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü, 2013).

²⁵ Këto gjuhë janë anglishtja, frëngjishtja, arabishtja, gjuha kurde, gjuha boshnjake, rusishtja, persishtja dhe shqipja.

koordinimin e rajonit, duke sjellë edhe çeljen e zyrës në Shqipëri dhe Kosovë. Kjo agjenci është akredituar tashmë pranë të gjitha institucioneve qendrore të vendit në Shqipëri, Kosovë, Maqedoni, Mal të zi etj. Ndryshe nga agjenci të tjera ndërkombëtare që në përgjithësi kanë ofruar produksionet e tyre më së shumti në gjuhën angleze e në gjuhën frënge, AA ka nisur të marketojë produksionet e saj në gjuhën shqipe për median shqiptare në këto katër vende. Portali në shqip i AA ka edhe një avantazh krahasuar me shumë media shqiptare të internetit, rrjetin e korrespondentëve në kryeqendrat shqiptare si Prishtina, Shkupi dhe Tetova.

Radio Televizioni i Turqisë, TRT

TRT ka zgjedhur një model që Zëri i Amerikës (VOA), BBC apo Deutsche Ëelle (DË) e kanë aplikuar prej kohësh. Radio Zëri i Turqisë nisi transmetimet e saj në gjuhën shqipe më 1 korrik 1981 në valë të shkurtra. Zëri i Turqisë nisi të transmetohet edhe në satelit dhe që prej vitit 2000 u themelua një faqe interneti e TRT për lajmet në gjuhë të tjera dhe mes tyre edhe në gjuhën shqipe. Sëfundi kjo faqe u integrua në faqen qendrore të internetit të TRT duke iu bashkua edhe 37 gjuhëve të tjera botërore në të cilat serviret informacioni²⁶.

Zëri i Turqisë transmeton çdo ditë një orë në gjuhën shqipe mes orëve 15:00-16:00 me orën e Shqipërisë (14:00-15:00 me orën e Turqisë). Ky program mund të gjendet i plotë në formatin podcast në faqen shqip të TRT por edhe i copëzuar sipas kategorive.²⁷ Zëri i Turqisë ashtu si edhe Zëri i Amerikës ka bërë përpjekje për të qenë edhe në transmetimet lokale në Shqipëri. “Që prej vitit 2010 TRT ka

---

²⁶ Shënim: Transmetimet e Zërit të Turqisë bëhen në gjuhët; Anglisht, Arabisht, Boshnjakisht, Bullgarisht, Dari (Persishtja e Afganistanit), Armenisht, Frëngjisht, Gjermanisht, Gjeorgjisht, Hungarisht, Italisht, Kazakistanisht, Kinezisht, Kirgizisht, Kroatisht, Maqedonisht, Pashtu, Persisht, Rumanisht, Rusisht, Serbisht, Spanjisht, Shqip, Tatarisht, Turqisht, Turqishte e Azerbajxhanit, Turkmenisht, Ujgur Urdu, Uzbekisht, Uzbekishte e Afganistanit, dhe Greqisht.

²⁷ TRT. *TRT Shqip*. n.d. <http://www.trt.net.tr/shqip/trtplayer-podcast> (accessed May 14, 2015).

një marrëveshje bashkëpunimi me Radio Kontakt ku çdo ditë në hapsirën kohore 19:00-19:56 transmeton ekskluisht programin e TRT në gjuhën shqipe, një program informativo-kulturor”.²⁸ Duke u përpjekur të ketë informacion direkt nga Tirana “në rastet kur ka zhvillime të rëndësishme në Shqipëri, gazetarët e lajmeve të Radio Kontaktit, krijojnë lidhje direkte për të raportuar informacione direkte për programin e Zërit të Turqisë”. Po ashtu, TRT ka marrëdhënie edhe me radio të tjera lokale që bëjnë transmetime në frekuencën FM në Shkodër, Prishtinë dhe Tetovë.

“Duke filluar që nga 10 gushti i vitit 2010, në kanalin televiziv TRT AVAZ në orën 24:00 (me orën e Turqisë) transmetohen buletine lajmesh në gjuhën shqipe²⁹.”

Konkluzione

Mediumet e pakicave turke supozohen të jenë zëri i këtyre pakicave në komunitetet ku jetojnë dhe lidhja e tyre si me vendin përkatës edhe me Turqinë. Ajo që vihet re pas një studimi të detajuar të të gjithë këtyre mediave të sipërpërmendura, është se këto medime kanë vështirësi të mëdha financiare që ua pamundëson atyre misionin e tyre mediatik. Këto medime janë simbolike dhe shpeshherë përpjekje për mbrojtjen e kulturës dhe identitetit të pakicës turke. Mosfunksionimi i tyre sjell në një farë mënyre tërheqjen e vëmendjes së këtyre pakicave drejt medimeve të mëdha të Turqisë, qoftë përmes transmetimeve satelitore apo sëfundmi edhe internetit.

Vërehet forcimi i dy medimeve publike turke TRT dhe AA. Këto dy media, kanë mbështetjen financiare të shtetit turk. Ndryshe nga mediat e pakicave turke që më së shumti publikojnë apo emetojnë në gjuhë turke, dy mediumet publike turke tashmë kanë nisur botimet në internet dhe transmetimet edhe në gjuhën shqipe dhe gjuhë të tjera të rajonit.

---

²⁸ Rreth TRT, <http://www.trt.net.tr/english/about-trt>

²⁹ Shënim: Transmetimet e TRT AVAZ mund të ndiqen në këtë adresë: <http://www.trtavaz.com.tr/canli-izle>, vizituar: mars 2015

Kjo është një politikë e qartë e shtetit turk për të përçuar në mënyrë direkte mesazhin në hapsirën shqiptare përmes mediumeve me qendër në Ankara. Gjatë viteve 2000 ky mesazh ka qenë i strukturuar dhe i kanalizuar edhe përmes mediumeve të pakicave që sot e luajnë më pak këtë rol. TRT dhe AA, jo vetëm që ofrojnë informacion për për publikun mbarëshqiptar, por gjithashtu kanë krijuar sistemet e abonimit përmes të cilave mund të abonohen mediat shqiptare për ta patur këtë shërbim. Këto mediume luajnë këto role:

- Përçimi i pikëpamjeve të Turqisë për rajonin dhe më gjerë,
- Ndërtimi i një imazhi të Turqisë në hapsirën shqiptare dhe Ballkan,
- Përçimi i mesazheve dhe informacioneve nga hapsira jonë drejt Turqisë.

Ndërkohë mediat e grupeve të biznesit, tej përçimit të një imazhi kombëtar të Turqisë, janë të fokusuara në fushën e biznesit dhe sipërmarrjes. Ata e kanë mesazhin të strukturuar në këtë drejtim dhe funksion.

Një medium i ri i Turqisë në rajonin tonë janë edhe telefilmat serialë, që transmetohen në të gjithë hapsirën shqiptare. Edhe këto mediume janë një element i rëndësishëm i mesazhit të mirëstrukturuar që Turqia dëshiron të japë në rajonin tonë.

Bibliography

Bir Bakuştā Türk Medyası, (Media Turke ne nje shikim). (T.C. Başbakanlık Basın-yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü, 2013).

Akgün, Sibel. "Kosova Türklerinin Tarihten Bugüne Kimlik Mücadeles." *Karadeniz Araştırmaları*, no. 34 (2012): 11.

ALBtelecom. *ALBtelecom* . n.d. <https://www.albtelecom.al/en/news/786-albtelecom-explains-details-of-its-innovative-service-iptv-to-the-c> (vizituar: 31 Maj 2015).

Arslan, Ibrahim, interviste nga Alban Tartari. (May 11, 2015).

Balle, Francis. *Mediat & shoqëritë*. Tiranë: Papyrus, 2011.

Channel One. n.d. <http://www.channel-one.al/nenshkruhet-bashkepunimi-kurum-blen-60-te-aksioneve-ne-CHANNE> (vizituar: 15 Maj 2015).

DHA. *Doğan Haber Ajansı*. n.d. http://www.dha.com.tr/kosovada-yayin-yapan-mehmetcik-fm-10-yasinda_139138.html (vizituar 14 Maj 2015).

Eaglemag. *Faqja zyrtare e Eagle Mag*. n.d. www.eaglemag.al (vizituar: 11 Maj 2015).

Herve, Benoit. *Digital Television, Satellite, Cable Terrestrial, IPTV, Mobile TV, in the BVB NetWork*. Elsevier: Oxford, 2006.

"Ministria Turke e Kulturës dhe Turizmit." n.d. <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/11300,cagdas-makedonyat-urkede-biyatipdf.pdf?0> (vizituar: 4 Mars 2015).

Muka, Arben. *Dinamika e Transmetimeve Radiofonike në Shqipëri, 1938-2013*. Tirana: Instituti Shqiptar i Medias, 2013.

Muzbeg, Esin, interviste nga Alban Tartari. (16 Prill 2015).

Receboğlu, Altay Suroy. *Kosova'nın Önemli Bir Unsuru , Türkler. Tarih Boyunca Avrupa Kavşağında Kosova*. Prizren: BAY, 2008.

SOROS. "http://kfos.org." September 2011. <http://kfos.org/wp-content/uploads/2011/09/Ethnic> (accessed June 12, 2015).

Sulooca, Mürteza, interviste nga Alban Tartari. (14 Prill 2015).

TRT. *TRT Shqip*. n.d. <http://www.trt.net.tr/shqip/trtplayer-podcast> (vizituar 14 Maj 2015).

ZAMAN. *Zaman.com.tr*. n.d. http://www.zaman.com.tr/cuma-prizren-turklerinden-bay-dergisi_304477.html (vizituar: 16 Maj 2015).